

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku W. M.
przy uczestnictwie A. T.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 lutego 2018 r.,
skargi kasacyjnej uczestniczki
od postanowienia Sądu Okręgowego w R.
z dnia 15 listopada 2016 r., sygn. akt V Ca .../16,

**uchyla zaskarżone postanowienie w części uwzględniającej
apelację wnioskodawcy (punkt 1), oddalającą apelację
uczestniczki (punkt 3) oraz rozstrzygającą o kosztach
postępowania apelacyjnego (punkt 4) i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w R.
do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 grudnia 2015r. Sąd Rejonowy w R. dokonując podziału majątku wspólnego wnioskodawcy W. M. i uczestniczki A. T. ustalił że w skład majątku wspólnego wchodzi: lokal mieszkalny nr 22 przy ul. M. 9 C w R. – o pow. 63, 67 m² stanowiący odrębną nieruchomość znajdujący się na działce nr 1261/6 obręb 210 z udziałem 6367/166082 w nieruchomości wspólnej objęty księgą wieczystą o wartości 285.182 zł, samochód osobowy Toyota Camry o wartości 40.000 zł oraz oszczędności w kwocie 86.170,44 USD na rachunku wnioskodawcy w USA. Ustalił także, że uczestniczka poniosła nakłady na utrzymanie majątku wspólnego w kwocie 13.652 zł, a udziały stron w majątku wspólnym są równe. Jednocześnie dokonał podziału majątku wspólnego w ten sposób, że uczestniczkę przyznał nieruchomość i samochód, a wnioskodawcy oszczędności w kwocie 86.170,44 USD, bez spłat i dopłat.

Sąd Rejonowy ustalił, że przez siedem lat trwania małżeństwa wnioskodawca i uczestniczka mieszkali w Stanach Zjednoczonych, gdzie oboje pracowali (uczestniczka nielegalnie), uzyskując legalne dochody w kwocie ponad 30.000 USD rocznie. Uczestnicy gospodarowali nimi w ten sposób, że zarobki wnioskodawcy były odkładane na jego koncie bankowym, a zarobki uczestniczki były wydawane na bieżące potrzeby i utrzymanie. Wchodzący w skład majątku wspólnego lokal mieszkalny został nabyty 5 października 2005 r. z środków finansowych uczestników i kredytu zaciągniętego wraz z rodzicami uczestniczki, którzy następnie dokonali jego spłaty. Wykończenie mieszkania zostało dokonane z środków rodziców uczestniczki oraz kwoty 15.000 USD przekazanej przez wnioskodawcę, należącej do majątku wspólnego. Wnioskodawca przed zawarciem związku małżeńskiego posiadał na rachunkach w USA kwotę 23.111,56 zł USD w CITY BANK oraz kwotę 53.188,55 zł USD w CHASE BANK. W czasie trwania małżeństwa zostały one wydane na wyjazdy prywatne wnioskodawcy (około 7.000 USD), a częściowo, jak stwierdził wnioskodawca „przeniesione do bezpiecznego kraju”.

Ustaień faktycznych Sąd Rejonowy dokonał w oparciu o akt notarialny zakupu mieszkania, umowę kredytową, rozliczenia podatkowe, wyciągi

z rachunków bankowych, e-maile wnioskodawcy oraz zeznania świadków [...]. Dokonując oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie podzielił stanowiska wnioskodawcy, że kwota 86.170,44 USD zgromadzona na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej na rachunkach bankowych w USA stanowiła jego majątek osobisty. Wskazał, że uczestniczka pracowała tak samo jak wnioskodawca i ponosiła koszty wspólnego utrzymania, nie sposób więc inaczej traktować pieniędzy zgromadzonych na koncie wnioskodawcy, jako należących do majątku wspólnego (31 § 2 pkt 1 k.r.o.) Podkreślił, że oficjalne dochody wnioskodawcy wykazane w deklaracjach podatkowych, pozwalały mu na zaoszczędzenie takiej kwoty. Środki zgromadzone przez wnioskodawcę przed zawarciem małżeństwa zostały natomiast częściowo wydane, a częściowo przeniesione na inne konta bankowe.

Sąd Rejonowy nie podzielił także stanowiska uczestniczki jakoby poniosła na wchodzącą w skład majątku wspólnego nieruchomość nakłady odpowiadające 100% jej wartości, a kwoty wydatkowane przez jej rodziców na wykończenie mieszkania i spłatę kredytu zaciągniętego na jego zakup, miały stanowić darowiznę wyłącznie na jej rzecz. Nie dał w tym zakresie wiary zeznaniom świadków, członków rodziny uczestniczki wskazując, że w treści aktu notarialnego wyraźnie stwierdzono, że lokal mieszkalny został nabyty za środki pochodzące z majątku wspólnego. Odwołał się również do zasad doświadczenia życiowego argumentując, że nie dokonuje się darowizny do majątku osobistego jeżeli mieszkanie ma stanowić centrum życiowe rodziny i stanowi własność obojga małżonków.

Dokonując podziału majątku wspólnego, przy równych udziałach stron w majątku wspólnym, przyznał uczestniczce na własność lokal mieszkalny i samochód o łącznej wartości 325.182 zł, a wnioskodawcy oszczędności o wartości 340.873,03 zł (86.170,44 USD). Nie zasądzał na rzecz uczestniczki dopłaty wyrównującej wartość przydzielonych składników majątku wspólnego i nakładów poniesionych na utrzymanie mieszkania po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej wobec oświadczenia uczestniczki, że nie żąda żadnych spłat ani dopłat.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy w R. orzekając na skutek apelacji obu stron, uwzględniając częściowo apelację wnioskodawcy,

zmienił zaskarżone postanowienie ustalając, że w skład majątku wspólnego wchodzi oszczędności jedynie w kwocie 9.863, 53 USD i przyznał wnioskodawcy oszczędności w tej kwocie, zasądając od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwotę 149.307,94 zł tytułem dopłaty do udziału, płatną w terminie 6 miesięcy, licząc od dnia 15 listopada 2016 r. wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności; oddalił apelację wnioskodawcy w pozostałej części, a apelację uczestniczki w całości.

Dokonując odmiennej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego przyjął, że wnioskodawca przed zawarciem związku małżeńskiego posiadał oszczędności w kwocie 76.300,11 USD zdeponowane w CITIBANK N.A. oraz JP Morgan Chase Bank N.A. a brak jest dowodów by je w trakcie trwania związku małżeńskiego wydawał. Nie zgodził się również z oceną Sądu Rejonowego, że w trakcie trwania związku małżeńskiego zarobki wnioskodawcy były odkładane na rachunkach bankowych, a zarobki uczestniczki były przeznaczane na codzienne wydatki. Uznał, że przeczą temu zeznania uczestniczki, która stwierdziła, że o rachunkach bankowych dowiedziała się z testamentu wnioskodawcy, a został on sporządzony na rok przed orzeczeniem rozvodu. Stwierdził, że musiało tu chodzić o rachunki ze środkami zgromadzonymi przez wnioskodawcę przed zawarciem związku małżeńskiego, trudno bowiem zakładać, że z treści testamentu uczestniczka dowiedziała się o rachunkach bankowych na których znajdowały się wspólne środki. Stał na stanowisku, że nie można w tej sytuacji przyjąć, że istniały jeszcze jakieś inne środki wchodzące w skład majątku wspólnego zgromadzone na innych rachunkach bankowych. Według Sądu Okręgowego z pewnością nie potwierdza tego treść e-maila, w którym wnioskodawca pisze o swoich oszczędnościach. W rezultacie tej oceny Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca i uczestniczka poczynili oszczędności w kwocie 9.863,53 USD (40.249,13 zł) odpowiadające różnicy między oszczędnościami wnioskodawcy zgromadzonymi na rachunkach bankowych przed zawarciem związku małżeńskiego (76.300,11 USD), a kwotą oszczędności na rachunkach bankowych na dzień rozvodu (86.163,64 USD).

Uwzględniając zatem wartość poszczególnych składników majątku wspólnego przyjął, że jego łączna wartość wynosi 365.400,13 zł. Następnie

pomniejszył wartość majątku wspólnego o nakłady poczynione przez uczestniczkę na majątek wspólny (13.652 zł) uzyskując kwotę 351.748,13 zł, która stanowiła podstawę do określenia wartości majątku, która powinna przypaść każdemu z byłych małżonków (175.874, 06 zł). Uwzględniając, że uczestniczka uzyskała majątek o wartości 325.182 zł uznał, że dopłata należna wnioskodawcy powinna wynosić 149.307,94 zł (325.182 zł – 174.930,82 zł). Mając na uwadze sytuację majątkową uczestniczki i możliwość skorzystania przez nią z kredytu bankowego, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że termin sześciu miesięcy jest odpowiedni na zebranie i uiszczenie tej kwoty.

Oddalając apelację wnioskodawczyni stanął na stanowisku, że zaoferowane przez nią dowody nie uzasadniają przyjęcia, by nieruchomość wchodząca w skład majątku wspólnego została sfinansowana z środków pochodzących z jej majątku osobistego. Dostrzegł, że kredytobiorcami byli również rodzice uczestniczki, którzy przelewali ze swojego rachunku bankowego środki na jego spłatę. Uznał jednak, że uczestniczka nie wskazała racjonalnych przyczyn z powodu których mieszkanie nie zostało nabyte do jej majątku osobistego lub nie stało się przedmiotem darowizny dokonanej przez rodziców wyłącznie na jej rzecz. Wskazał, że osoby przebywające w Stanach Zjednoczonych niejednokrotnie środki tam zarabiane przesyłały bliskim, którzy regulowali ich należności istniejące w kraju. Uznał, że w okolicznościach sprawy było podobnie, uczestniczka przyjeżdżając do Polski około dwa razy do roku przywoziła pieniądze pochodzące z majątku wspólnego i przekazywała je rodzicom, którzy następnie za pomocą swojego rachunku bankowego przelewali je na poczet spłaty kredytu. Praktykę taką w postępowaniu stron, zdaniem Sądu Okręgowego, potwierdziły zeznania świadków [...].

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną uczestniczka w części uwzględniającej apelację wnioskodawcy (punkt 1), oddalającej apelację uczestniczki (punkt 2) i rozstrzygającej o kosztach postępowania (punkt 3), wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i 13 § 2 k.p.c., art. 328 § 2 w zw. z art. 233 § 1 w zw. z art. 382 w zw.

z 391 § 1 i 13 § 2 k.p.c., art. 567 § 3 w zw. z art. 684 k.p.c., 351 § 1 k.p.c. w zw. z § 61 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 2316, z późn. zm. – dalej: „Regulamin”) oraz art. 45 i 46 k.r.o. w zw. z art. 1035 i 212 § 1 k.c., art. 567 § 1 i 3 w zw. z 618 § 1 i 688 k.p.c., 45 § 1 k.r.o. w zw. z art. 567 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., 31 § 1 k.r.o. w zw. z art. 567 § 3 w zw. z art. 684 k.p.c. a także art. 5 k.c. i art. 212 § 3 k.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. i 1035 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się konsekwentnie, że naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być zarzucane w skardze kasacyjnej tylko wyjątkowo, gdy wady uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli kasacyjnej (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2000 r., I CKN 272/00, nie publ., z dnia 18 lutego 2005 r., V CK 469/04, MoP 2009, nr 9, s. 501 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, OSNC 2012, nr 12, poz. 148). Zakres stosowania art. 328 § 2 przez odesłanie unormowane w art. 391 § 1 k.p.c. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji jest uzależniony od treści wydanego orzeczenia, przebiegu postępowania apelacyjnego, a także od działań procesowych podjętych przez sąd odwoławczy dyktowanych rodzajem zarzutów apelacyjnych oraz limitowanych granicami wniosków apelacji (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83). Wymaganiem elementarnym uzasadnienia jest wskazanie w oparciu, o jaką podstawę faktyczną sąd drugiej instancji wydał rozstrzygnięcie (co może być ograniczone do aprobaty ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd pierwszej instancji), wskazanie podstawy prawnej orzeczenia oraz odniesienie się do zarzutów apelacji.

Jeżeli Sąd drugiej instancji przyjmuje odmienne rozstrzygnięcie, niż Sąd pierwszej instancji, oparte na innej podstawie faktycznej i prawnej, powinien dokonać własnych, stanowczych ustaleń faktycznych, które uzasadniałyby zastosowaną podstawę prawną i w uzasadnieniu wskazać te ustalenia oraz podstawę prawną. Ponadto zobowiązany jest odnieść się szczegółowo do całego materiału dowodowego i ustaleń stanowiących podstawę faktyczną rozstrzygnięcia

i wskazać przyczyny dla których wydał odmienne orzeczenie. Jedynie w sytuacji gdy podziela ustalenia faktyczne sądu niższej instancji, może ograniczyć się do stwierdzenia, że przyjmuje je za własne, gdyż szczegółowe powtarzanie analizy i roztrząsanie dowodów staje się wtedy niecelowe.

Trafnie zarzuca skarżąca, że warstwa motywacyjna zaskarżonego postanowienia dowodzi naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i to w stopniu uniemożliwiającym kontrolę kasacyjną. Sąd Rejonowy wskazał w oparciu o jakie dowody poczynił ustalenia faktyczne w zakresie posiadania przez byłych małżonków oszczędności w kwocie 86.170,44 USD, przyczyniania się przez uczestniczkę do powstawania tych oszczędności, wydatkowania lub przeniesienia na inne konta przez wnioskodawcę oszczędności stanowiących jego majątek osobisty, spłacania przez rodziców uczestniczki kredytu zaciągniętego na zakup mieszkania. Sąd drugiej instancji wydając orzeczenie reformatoryjne i dokonując odmiennej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie wypowiedział się natomiast czy i w jakim zakresie podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, czy też czyni odmienne ustalenia i jakie. Ograniczył się do wybiórczego skorzystania z części zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie czyniąc go podstawą konkretnych ustaleń faktycznych. W tych okolicznościach, nie sposób odeprzeć zarzutu, że Sąd Okręgowy orzekał na bazie niedokładnie określonego stanu faktycznego.

Sąd pierwszej instancji nie dokonywał ustaleń dotyczących sytuacji majątkowej i życiowej uczestniczki, w tym możliwości zaciągnięcia przez nią kredytu, wobec przeprowadzenia podziału majątku między byłymi małżonkami bez spłat. Sąd drugiej instancji oceniając odmienne wysokość oszczędności należących do majątku wspólnego zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwotę 149.307,94 zł tytułem dopłaty do udziału. Odwołał się wprowadzając do sytuacji materialnej uczestniczki i możliwości zaciągnięcia przez nią kredytu (k. 1529), nie jest jednak jasne na jakiej podstawie stanowisko to zostało wyrażone, skoro Sąd Okręgowy nie poczynił w tym zakresie żadnych ustaleń, a potrzeba taka niewątpliwie zaistniała na etapie postępowania odwoławczego. Braki w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia w tym zakresie czynią uzasadnionym zarzut naruszenia art. 212 § 3 k.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. i 1035 k.c., ustalenie bowiem zasad

spląty jest w tych okolicznościach całkowicie dowolne.

W motywach rozstrzygnięcia brak również jakiegokolwiek podstawy prawnej wydanego rozstrzygnięcia (poza odwołaniem się do treści art. 386 § 1 i 385 k.p.c.) dotyczącej zaliczenia poszczególnych składników do majątku wspólnego, rozliczenia nakładów i wydatków, zastosowanych zasad podziału majątku wspólnego i orzeczenia spląty. Nie można również odmówić racji skarżącej, że Sąd Okręgowy błędnie zakwalifikował nakłady zgłoszone przez nią do rozliczenia, jako nakłady z majątku wspólnego na majątek osobisty, nie wyjaśniając bliżej swojego stanowiska w tym przedmiocie (k. 1529). Wobec zasadniczych wad uzasadnienia, zarzuty skarżącej dotyczące rozbieżności między ustnymi, a pisemnymi motywami rozstrzygnięcia, nie mają istotnego znaczenia.

Artykuł 382 k.p.c. stanowi ogólną dyrektywę interpretacyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powołanie się na ten przepis, może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, jeżeli skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego w sprawie materiału, orzekając wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo opart swe merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji, a uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1998 r., II CKN 815/97, Wokanda 1999, nr 1, s. 6, z dnia 22 lutego 2007r., III CSK 337/06, nie publ., z dnia 9 czerwca 2005r., III CK 674/04, nie publ., i z dnia 5 lutego 2014r., V CSK 140/13, nie publ.).

Zgodzić należy się z zarzutami skargi kasacyjnej, że Sąd Okręgowy nie wywiązał się z obowiązków nałożonych na Sąd odwoławczy w art. 382 k.p.c., mimo ich prawidłowego zdefiniowania w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia (k. 1527-1528), gdyż przy orzekaniu nie uwzględnił w pełni zebranego materiału dowodowego i zaniechał poczynienia ustaleń koniecznych do rozstrzygnięcia. Pominął bowiem materiał dowodowy w postaci zeznań świadków [...], treści wiadomości e-mail oraz wyciągów z rachunków bankowych wnioskodawcy. W efekcie nie rozstrzygnął sprzeczności w materiale dowodowym, dotyczących wysokości oszczędności wchodzących w skład majątku wspólnego, pochodzenia

środków ulokowanych na rachunkach wnioskodawcy (majątek osobisty zgromadzony przed zawarciem małżeństwa czy pobrane przez wnioskodawcę wynagrodzenie za pracę w trakcie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej) i nie poczynił ustaleń faktycznych, które pozwalałyby na stosowanie prawa materialnego.

Należyte osądzenie sprawy wymaga, aby nie doszło do wydania orzeczenia – na skutek pominięcia przez Sąd istotnych faktów i dowodów – bez uwzględnienia całego dostępnego materiału dowodowego (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007r., III CZP 162/06, OSNC 2008, nr 5, poz. 47, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2013 r., I CSK 275/12, nie publ., z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 304/12, M.P.Pr. 2013, nr 11, str. 589 - 593, i z dnia 11 stycznia 2013 r., I CSK 275/12, nie publ.). Wymóg ten w rozpoznawanej sprawie nie został zrealizowany.

Rację ma również skarżąca, że Sąd Okręgowy nie dostrzegł, że po wydaniu przez Sąd Rejonowy postanowienia końcowego z dnia 23 grudnia 2015 r. wniosła w piśmie z dnia 28 grudnia 2015 r. nie tylko o doręczenie jej odpisu tego postanowienia wraz z uzasadnieniem, ale dodatkowo sformułowała w nim wniosek o uzupełnienie postanowienia w zakresie nieuwzględnienia jej wniosku o ustalenie, że poniosła nakłady z majątku osobistego na majątek wspólny stron w kwocie stanowiącej równowartość należącego do majątku wspólnego lokalu mieszkalnego (k. 1452 - 1453). Sąd Rejonowy nie rozpoznał tego wniosku i nie nadał mu żadnego biegu, ustosunkowując się jednak w uzasadnieniu wydanego orzeczenia do przyczyn nie rozliczenia w tej części nakładów z majątku osobistego uczestniczki na majątek wspólny.

Niezależnie od tych uchybień, Sąd Okręgowy nie mógł naruszyć art. 351 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wniosek o uzupełnienie nie dotyczył bowiem rozstrzygnięcia tego Sądu, a skarga kasacyjna może być skierowana jedynie przeciwko orzeczeniu Sądu drugiej instancji. Wprawdzie skarżąca zarzuciła naruszenie § 61 ust. 1 pkt 1 Regulaminu, ale przepis ten nie koresponduje z postawionym zarzutem. Akta w takiej sytuacji procesowej istotnie powinny być zwrócone Sądowi pierwszej instancji celem rozpoznania wniosku o uzupełnienie orzeczenia, ale na podstawie § 111 ust. 3 Regulaminu, a tego przepisu nie

powołano jako podstawy skargi.

Ubocznie zauważenia wymaga, że jeżeli sąd w postępowaniu nieprocesowym powinien rozstrzygnąć o żądaniach z urzędu, uczestnikom postępowania przysługuje apelacja, nie zaś wniosek o uzupełnienie postanowienia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., II CZ 15/14, nie publ.). Ze względu na treść art. 45 § 1 k.r.o. oraz art. 567 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 618 k.p.c. i 688 k.p.c. o zwrocie wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie na wniosek, gdyż roszczenia te nie wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 395/97, nie publ., z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 78/11, nie publ., i z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CSK 323/11, nie publ.). Do rozpatrzenia takiego żądania mają zatem zastosowanie przepisy postępowania procesowego, czego konsekwencją jest również konieczność rozstrzygnięcia przez Sąd o całości tak zgłoszonego żądania w sposób pozytywny lub negatywny. Częściowe uwzględnienie go wiąże się z koniecznością zamieszczenia przez Sąd w postanowieniu orzeczenia o oddaleniu żądania w pozostałym zakresie. Taka praktyka stwarza jasność co do dalszych środków prawnych przysługujących zainteresowanym uczestnikom; postanowienie podlega zaskarżeniu na zasadach ogólnych, w wypadku zaś niepełnego rozstrzygnięcia co do omawianego roszczenia, postanowienie może zostać uzupełnione (art. 351 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W konsekwencji w razie nie rozstrzygnięcia przez sąd pierwszej instancji o całości żądania, niedopuszczalna jest apelacja w zakresie pominiętego żądania z powodu braku substratu zaskarżenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 78/11, „Izba Cywilna” 2012, nr 11, str. 44, z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 138/11, OSNC 2012 r., nr 7 - 8, poz. 89, i z dnia 15 października 2015 r., III CSK 195/15, nie publ.). Sąd Rejonowy ograniczył się do ustalenia, że uczestniczka poniosła nakłady na utrzymanie majątku wspólnego o wartości 13.652 zł (punkt I 3), nie oddalając zgłoszonego przez nią żądania w pozostałym zakresie. Sąd drugiej instancji powinien zatem przed rozstrzygnięciem apelacji zwrócić akta sprawy Sądowi Rejonowemu celem rozpoznania wniosku o uzupełnienie postanowienia, a nie przystępować do

merytorycznego rozpoznawania apelacji. W takiej sytuacji procesowej apelacja powinna być rozpoznana po prawomocnym rozstrzygnięciu wniosku o uzupełnienie postanowienia, a w razie wywiedzenia apelacji od orzeczenia zapadłego w przedmiocie uzupełnienia, obie apelacje powinny być rozstrzygnięte łącznie.

Sąd Okręgowy nie naruszył natomiast art. 567 § 3 w zw. z art. 684 k.p.c. poprzez nie wskazanie ogólnej wartości majątku wspólnego podlegającego podziałowi. W treści zaskarżonego orzeczenia wskazano bowiem wartość poszczególnych składników majątku wspólnego, co pozwala określić jego łączną wartość.

Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Związanie to oznacza, że ocena zarzutów naruszenia prawa materialnego, podniesionych w skardze kasacyjnej, może odbywać się wyłącznie w odniesieniu do dokonanych przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, których Sąd Najwyższy – w ramach kontroli kasacyjnej – nie może uzupełnić nowymi okolicznościami, nieustalonymi przez Sąd drugiej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1999 r., II UKN 56/99, OSNAPiUS 2000, nr 22, poz. 829, z dnia 24 lipca 2006 r., I PK 299/05, OSNCP 2007 r., nr 15 - 16, poz. 214, i z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 48/09, nie publ.).

W konsekwencji braku w zakresie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia nie pozwalają przesądzić, czy zarzuty naruszenia prawa materialnego podniesione w skardze kasacyjnej są usprawiedliwione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 133/14, nie publ. i orzeczenia przywołane w jego uzasadnieniu). Nie jest bowiem możliwe prawidłowe zastosowanie prawa materialnego bez zgodnego z prawem procesowym ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2002 r., I CKN 105/00, nie publ., z dnia 11 kwietnia 2006 r., I PK 164/05, M.P.Pr. 2006/10/541, z dnia 26 lipca 2007 r., V CSK 115/07, M.Prawn. 2007/17/930, i z dnia 11 stycznia 2008 r., V CSK 240/07, nie publ.). Odniesienie się zatem do zarzutów naruszenia prawa materialnego, z przyczyn wyżej podniesionych, może nastąpić jedynie w ograniczonym zakresie.

Zarzuty naruszenia art. 45 § 1 k.r.o. w zw. z art. 567 § 1 w zw. z 13 § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że uczestniczka nie poniosła z majątku osobistego nakładu na majątek wspólny przez pokrycie całej ceny zakupu lokalu mieszkalnego oraz 31 § 1 k.r.o. w zw. 567 § 3 i 684 k.p.c. przez wyłączenie ze składu majątku wspólnego środków, które znajdowały się na kontach wnioskodawcy w USA i uznanie, że stanowiły one majątek osobisty wnioskodawcy, uchylają się spod kontroli kasacyjnej. Po pierwsze, weryfikacja tych zarzutów nie jest możliwa, z powodu braków w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia. Po drugie, sposób konstruowania tych podstaw kasacyjnych sprowadza się do tezy, że Sąd Okręgowy błędnie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, a tego rodzaju zarzuty są w postępowaniu kasacyjnym niedopuszczalne (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.). Po trzecie, zarzuty dotyczące nakładów uczestniczki na zakup lokalu mieszkalnego dotyczą nieistniejącego orzeczenia Sądu Rejonowego, co do którego złożono wniosek o jego uzupełnienie.

Sąd Okręgowy naruszył art. 45 § 1 k.r.o. i 46 k.r.o. w zw. 1035 k.c. w zw. z art. 212 § 1 k.c. oraz art. 567 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z 618 § 1 i 688 k.p.c. przyjmując, że wydatki poniesione przez uczestniczkę na nieruchomość wchodzącą w skład majątku wspólnego po ustaniu wspólności powinny być odjęte od wartości tego majątku i w konsekwencji błędnie ustalił wysokość zasądzonej od skarżącej spłaty. Z poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń wynika, że wartość majątku wspólnego wynosi 365.430,13 zł (285.182 zł + 40.000 zł + 40.248,13 zł). Sąd Okręgowy błędnie interpretując stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w orzeczeniu z dnia 15 lutego 2012 r. (I CNP 25/11, nie publ.), pomniejszył wartość majątku wspólnego o kwotę 13.652 zł stanowiącą wydatki uczestniczki na utrzymanie wspólnej nieruchomości po orzeczeniu rozwodu, w sytuacji gdy powinien pomniejszyć spłatę skarżącej o połowę poniesionych przez nią wydatków (6826 zł). W konsekwencji udział każdego z małżonków w majątku wspólnym powinien wynieść 182.715,06 zł, a nie 175.874,06 zł, natomiast udział uczestnika należało pomniejszyć o połowę wydatków poniesionych przez uczestniczkę (6.826 zł). Skoro Sąd Okręgowy przyznał wnioskodawcy składniki majątku wspólnego o wartości 325.182 zł, a uczestnikowi o wartości 40.248,13 zł, to przy hipotetycznym założeniu, na potrzeby rozpoznania analizowanego zarzutu,

prawidłowości określenia przez Sąd drugiej instancji oszczędności stron na kwotę 9.863,53 USC (40.248,13 zł), wnioskodawca powinien otrzymać spłatę w kwocie 135.640,93 zł, a nie 149.307,94 zł. W sytuacji gdy udział wnioskodawcy wyniósł 182.715,06 zł, przy przyznaniu mu oszczędności o wartości 40.248,13 zł i spłaty w kwocie 149.307,94 zł, Sąd Okręgowy zasądził na jego rzecz 189.556,07 zł czyli kwotę o 6.841,01 zł ponad należną mu dopłatę z tytułu wartości udziału. Ponadto nie dokonał rozliczenia wydatków poniesionych przez uczestniczkę z majątku osobistego na majątek wspólny, które w połowie powinny obciążać wnioskodawcę (6826 zł), zawyżając w efekcie należną od uczestniczki spłatę o kwotę 13.667,01 zł.

Ocena zarzutu naruszenia art. 5 k.c. jest przedwczesna, skoro kwestia wysokości oszczędności wchodzących w skład majątku wspólnego, nakładów uczestniczki poniesionych z majątku osobistego na majątek wspólny, rozliczeń między stronami i należnej ostatecznie wnioskodawcy lub uczestniczce kwoty z tego tytułu, w kontekście całokształtu okoliczności sprawy będzie przedmiotem ponownych ustaleń i rozważań Sądu Okręgowego. Ubocznie zauważenia wymaga, że w orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażono zasługujący na podzielenie pogląd, że niedopuszczalne jest obniżanie spłat lub dopłat zasądzanych na rzecz jednego z małżonków w sprawie o podział majątku wspólnego, stosowanie art. 5 k.c. nie może bowiem prowadzić do pozbawienia prawa podmiotowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2000 r., I CKN 320/98, OSNC 2000, nr 7 - 8, poz. 133).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.)

kc

aj

aj